

History of Makuya  
ri Ma Kwinda, Masingo, Mphwa-Thuwa  
muano ndi Tohavhumbwa, hamba yashu ndi Khelele  
ri amutshoziwa

Mafungo a vha Ha Makuya

1 Lushaka lwavho ndi vha ha Thoho-ya-Ndou. Muthu we a vha davhi la vha Ha Makuya ndi "Ramudzadze wa Malalo mavhi a rembuluwa u kanda Lutshetshe,"

Ndi uri ane a do kunda vhaiwe a vha pyanya. Onoyo o bva kathihi na mukomana wawe Ramarumo, vha da vha dzula Phiphidi. Ramudzadze a ya Phahwe, a vha khosi ya ho.

2 Nga vhuya a vhingana musidzana we a mala a tshetshetsheni, nwana wa Ntshulu a no pfi Mainganye. Ntshulu ndi wa musadzi, nwana a vha wa Luvhimbi.

Ngavhuya Mainganye a bva Phahwe a ya u dalela vhabebi vhawe, a ri u swika a lenga hayani. Ramudzadze a vhona a tshi lenga, a tevhela musadzi o yaho u dala Tshulu ha Makuya. Hari musi a tshi vho vhuwela Phahwe a tshi swika Vhufuli a wela vhukati ha Mabunyu, vha mu fara vha ya u suma ha

3 Ramarumo vha ri, "Ro fara muwe muthu a re na nguvho ya mukumba wa dzingwe." Ramarumo a ri, "Ndi a vhona, ndi murathu wanga ane nda lwa nae, ni songo mu litsha." Zwino Ramarumo a ruma vhathu uri vha ye. A laedza uri, arali e ene, ni mbo di mu vhulaya. Ha takuwa na nduna khulwane Makhunga, vha swika vha wana nangoho e ene, vha mbo di mu vhulaya.

4 Ramarumo o no pfa uri o vhulawa, a ruma vhathu uri vha tse Tshulu u yo dzhia mufumakadzi wa murathu, uri a vhuye a tshi vha wawe, ula wa Ramudzadze a no pfi Mainganye. O vha e na vhana vhavhili vha vhatukana. Tanzhe o vha e wa musidzana a no pfi Lalumbe, a tevhelwa nga Muofhe. Muofhe a tevhelwa nga Phophi we nga murahu a do pfi Matshikiri ya nndwa. Ndi hone Mainganye a tshi vho vha mufumakadzi wa Ramarumo. Nga vhuya Ntshulu a dzama.

5 Ndi hone Mainganye a vhuedzedzwa Tshulu tshidzuloni tsha  
Nets<sup>T</sup>shulu mmeawe.

Musi a tshi vhuelela Tshulu vuhosini o tsa na iwana  
muthihi Matshikiri Lalumbe o no vthingiwa nga khosi Lambani.  
Muofhe a ya u dzula Mianzwi uri nga v<sup>h</sup>huya a d<sup>o</sup> vha khosi ya  
Lwamondo. Ramarumo a ramba <sup>M</sup>abunyu uri vha mu farise u diya  
Nets<sup>T</sup>wamondo, uri a kone u isa Muofhe u vha khosi yaho<sup>T</sup> Mabunyu  
a ~~o~~ kundwa nga vha Lwamondo. Muofhe a mbo di dzula Mianzwi.  
Ha ri nga linwe d<sup>u</sup>vha Muofhe a ya u dalela mmeawe Tshulu. A  
tshi swika, a wana hu na v<sup>h</sup>atonga vha bvaho ~~ka~~ <sup>h</sup>Ma Mhinga,  
6 vhe vha vha vha tshi tshimbila vha tshi thelisa vhatu, Vha  
Tshulu ~~vha~~ vha tshi bvisiswa mikumba ya dzi nngwe na dzitsimba.  
Vhatu nga u ofha, vha bvisa, v<sup>h</sup>atonga vha tuwa <sup>nadzo</sup> ~~ndzo~~, vha ya  
vha dzi vhea seli ha Luvuvhu. Nga madekwana vha huma vha ya u  
vhulaya vhatu vhe vha vha vha tshi dzula Musunda, shangoni  
la Mainganye. Zwenezwo zwo vhilaedza Muofhe, naho o vha e  
mueni, a ramba vhatu, vhalanda vha mmeawe, a vha ~~vha~~ tevhela  
vhal<sup>a</sup> maswina, v<sup>h</sup> <sup>h</sup>Ma Mhinga, uri a lifhedzevho zve vha ita.

Musi o swika a wana munwe mud<sup>i</sup> <sup>wo</sup> ~~ve~~ vhaho u thavhani  
7 i no pfi; Gumbandevvu, vha vha tanga vha vha vhulaha vhothe, <sup>M</sup>avenda  
a mashandukwa a no amba <sup>T</sup>tshitonga. Vho no fhedza u vha vhulaha  
vha vha remelela vha tshi longa nama dzikhalini, vha ~~sh~~ shela  
nawa nga ~~pn~~tha ha dzinama dza zwitshetshe, vhushie, vha vhasa  
mulilo, vha vhea dzikhali zwivhasoni, vha shela madi, vha tuwa.

Vhatonga vha tshi phalalela mud<sup>i</sup> uyo, vha wana dzikhali  
dzi tshi fafata na dzinawa. Vha ri; <sup>T</sup>"Xinyawa hi leti, a hi  
tidyeni." Ndi uri; "Nawa khedzi, kha ri dzi le!" Musi vha  
tshi fhedza nawa vha vho vhona dzinama dza vhana na dzithoho na  
zwanda, khali inwe na inwe.

8 Ndi hone Muofhe a tshi di-nea dzina la u pfi; "Makuya-tshetshe, o  
kuya vhatonga na vhana, nge a vhulaya vhatonga a bika vhana  
vhavho. Nga murahu ha izwo Mainganye, mme a Muofhe na Matshikiri,  
vha dzama. Muofhe a tsha di vha Mianzwi. Matshikiri, murathu  
a tsha di vha Tshulu. Na ene Muofhe Makuya a dzama a tsha di  
vha Mianzwi.

Ramarumo a dzhenisa Mantsha ~~zwaz~~ nwana wa Makuya u vha khosi ya Mianzwi. Zwino ene a ri; "N<sup>n</sup>e ndi funa ni tshi nyisa Tshulu, shangoni la makhulu wanga. Ni pandele khotsimunene Matshikiri."

- 9 Zwino ndi hone vha <sup>h</sup>Ha Tshivhasa vha tshi disa Mantsha a irwa la; Rafhedzisani, nwana wa mukomana wa ~~Matshikiri~~ Matshikiri. Ene a ri u dzhena a lwa na khotsimunene, <sup>k</sup>Khotsimunene a pandelwa a shavhela ha Lutsinga Mhinga, vha dzula hone minwaha mivhili, Mantsha e khosi ya Tshulu. Zwino Matshikiri e <sup>h</sup>Ha Mhinga, vhana vhave vha thoma u vhilaela vha ri; "Khotsi ashu u dzula mashangoni a Vhatonga, ngeno ri na shango." Ndi hone vha tshi ramba mmbi,
- 10 vha ya u diya Musunda mudini wa vha <sup>h</sup>Ha Tshilume vha Vha<sup>l</sup>Lembethu, vhane vha amba <sup>T</sup>Tshivenda tsho tanganaho na Tshikalanga. Zwenezwo vho no vhulaha vha <sup>h</sup>Ha Tshilume, Matshikiri na vhana vha pfuluwa <sup>h</sup>Ha Mhinga vha ya <sup>h</sup>Ha Luvhimbi, vha dzula hone minwaha mivhili. Nga nwa wa vhuraru vha pfuluwa <sup>h</sup>Ha Luvhimbi vha vhu-elela Tshulu, thavhani i no pfi Membe. Hari Mantsha a tshi pfa uri Matshikiri o vhuya, u Membe, a ya a ramba Tshikundamalema, nge vha <sup>h</sup>Ha Tshivhasa vho vha vha tshi ofha u ya hone, ngauri vho thoma u ya, vha thuba dzikholomo, vha dzi thavha vha
- 11 lesa nama ya mapfura, vhu<sup>n</sup>zhi havho vha fa nga thumbuni na zwithavhi.

- Mantsha na <sup>T</sup>Tshikundamalema vha da vha diya Matshikiri lwa vhuvhili. Ndi hone vhana vha Matshikiri vha tshi sinyuwa vha ri, "Uyu u funa u ri vhulahela khotsi<sup>h</sup>ashu." Vhana vha Matshikiri, muhulwane ndi Mashila, a tevhelwa nga Phophi, a tevhelwa nga Tshikalange a re Makuya namusi. Vhenevho vhana vha rambana, vha ramba mmbi, vha ya vha thuba dzikholomo, vha ya nadzo Membe. Zwino vho-Mphaphuli vha zwi pfa, vha ruma vhathu vha ya ha Matshikiri vha ri; <sup>Ni</sup> songo lwa na nwana wa mukomana.
- 12 Ibvani hangei Membe, ni dzule tsini ha nwana wa mukomana." Matshikiri a bva Membe a da kutavhani ku no pfi ~~h~~ Tshamuulwi.

Musi vho da henefho vha sathu u fhata zwavhudi na u lima, Mantsha a ramba mmbi a thuba dzikholomo. Ndi hone Matshikiri a tshi ri, "Athina na vho-Mphaphuli vha tshi ri, ri pfane na nwana wa mukomana, vha funa uri ndi vhulawe nga nwana uyu." Vha dovha vha vhuelela Membe hune maswina a ofha, nge vha fa nga u lesa nama, vha vho ri hu na Mumembe u swika la namusi. A ya

13 a dzula hone. Nga murahu nwana wa Matshikiri a vusa mufhirifhiri a pfuluwa a ya u dzula <sup>h</sup> Mantsha. O no dzula a ita a tshi pfana na vhabebi vhawe. Dzima <sup>n</sup> lawe o vha e Ramashia. Mantsha a takala ngauri u yo o vha e muhali vhukuma.

Ndi hone Matshikiri, vhana vhawe vhararu vho salaho ree, vha bva mmbi vha yo tanga mudi wa Mantsha, vha wana ula munwe nwana o no hada tshitaka u swika nduni yawe. Vha musanda vho Mantsha vhe henefho, vho vhidzelwa nama ya mbudzi, i tshi vho liwa. Maswina a swika vha mu wela <sup>n</sup> ntha, vha mu runga nga mapfumo a fa.

14 Zwino ndi hone Matshikiri a tshi vha khosi ya Tshulu. Makumbe khosi ya Mavhuru a pfa uri huna munwe muthu o vhula haho nwana. Makumbe o vha e Tshamatanzwi. A ruma Masevhe nduna yawe uri: Iyani ni yo fara uyo muthu a no pfi o vhulaha nwana.

Vha da vha wana vho-Matshikiri vhe si ho. Vha wana ~~T~~ Tshikalange. Nda vha hanelela uri hoyo o vha a tshi funa u vhulaya khotsi. O lwa na vho kanzhi, fhedzi a sa wani ndila ya

15 u vhulaya khotsi. Ra mu pandela na dzi mmbi dzawe, u swika rine ri tshi sinyuwa nge a funa u ri vhulabela khotsi. Ndi tshone tsho mu vhulahisaho, ro mu fara ra mbo di vhulaya. Ndi hone ri tshi vhona khotsi ashu a tshi vhona u wela.

Ha rumiwa vha Mazevhe vha ri: "Arali e ene o fuanho u vhulaya khotsi, a zwina Mulandu, zwo fhela, ni songo sikhou dzula ni tshi vhulaya vhatu."

Zwino ndi hone Matshikiri a tshi vha khosi ya Tshulu. Nga

16 murahu ha da mndwa ya <sup>M</sup> mavhuru na <sup>M</sup> mangesimane. Mavhuru vha kundwa nga <sup>M</sup> mangesimane, vha ri: vhatu vhothe disani zwigidi. Ra hwala zwigidi, ra isa, zwa fhiswa. Ra newa dzi bonndo ha pfi:

"ni dzi vhulunge, ni do thela ngadzo." Nga murahu ha pfi  
 muthelo. Musi ro swika, nne Tshikalange Makuya nda bvisa  
 tshelede ya khotsi ye nda vha ndo neiwa nga khotsi, nda nea  
 vhakomana uri vha thelele khotsi, nge khotsi a vha e mukalaha.  
 Vhakomana vha hana u thelela khotsi nda kondelela u sendela  
 nda thelela khotsi na nne. Zwa di ralo nga minwaha vha sa  
 17 tendi u vha thelela. Na u rumiwa vha sa tendi. Hari musi  
 kx khotsi o no dzama nda ri kha ri ye u suma khotsi hangei  
 Mbilwi, na hone vha hana. Nda ya nda swika. Vho-Mphaphuli  
 vha ri fha vhadinda uri ri ye Gambani. Ra ya ra vha hanelela  
 uri Matshikiri ha tsheho. Vha ri Iyani ni vhudze Mphaphuli  
 uri khosi ya Ha Makuya ndi yenezi. Ndi hone Mashila na Phophi  
 vha tshi sinyuwa vha ri: shango li nga dzhenwa hani nga mutukana.  
 Mphaphuli na Mkhx Makhuwa vha ri: No vha ni ngafhi. Rine ri  
 divha unoyo. Vha ruma mapholisa vha vha fara vha vha isa u  
 dzula Ha Lambani. Nne Tshikalange nda sala ndi khosi ya Tshulu  
 u swika namusi.

END. S 129.